

Крајем деветнаестог века у Сједињеним Државама настао је модеран покрет, који се залагао за идеју забране алкохола. Припадници тог покрета јавно су се залагали за укидање точења алкохола, а своју активност су испољавали тако што су се окупљали у групе и улазили у салуне, певајући активистичке песме, разбијајући флаше и вређајући присутне госте. Тај модеран покрет, оличен у неколико организација ван контроле владе (Anti-Saloon League, Woman's Christian Temperance Union...), с временом је задобијао све више присталица, читава идеја је постала прихватљива и модерна, па је Конгрес 1919. усвојио уставни амандман којим се забранило точење алкохола. Тих истих, двадесетих и тридесетих година, у апотекама су у слободној продаји били кокаин и хероин, у облику таблета, на чију штетност нико није могао да укаже, јер није постојала организација која би се бавила тиме, па су они били сматрани за користан лек, којим су се грађани тешили у време прохибиције.

Никотин ће из домаћих кафана бити протеран због бриге за здравље становништва, како стоји у „Закону о заштити становништва од изложености дуванском диму”. Пре било какве приче о „бризи” за здравље нације, требало би подсетити да у Србији и даље постоји непознат број оних (у фебруару је било 767.418 грађана на листи Службе за запошљавање) који немају никакво право на здравствено осигурање, и да се она налази међу државама које најлошије брину о здрављу свог становништва. Брига за здравствено стање нације и жеља за заштитом од никотина је свакако за похвалу, али то је нешто што је надградња, нешто што могу да примењују оне државе које су претходно решиле све остале проблеме везане за здравље грађана. Србија је далеко од тога, а министарство би морало да обрати више пажње на квалитет здравствене заштите, и њену доступност свима, без рестрикције, а неко би морао да покрене и питање уставности, или барем етичности, постојећег Закона о здравственом осигурању.

Под највећим ударом овог закона наћи ће се угоститељски објекти, дакле кафане и ресторани, у којима је дим нешто као саставни део амбијента. Такав објекат који има више од 80 квадратних метара мораће да одвоји половину простора за просторију са пушачима, али у таквом простору неће моћи да се „служи и конзумира храна и пиће, односно не сме да се обавља било каква делатност”. Што отприлике значи да је то просторија искључиво за пушење, нешто као јавни тоалет за порок. Чак и овакво рестриктиван став има додатно ограничење, јер тај луксуз избора важи само за оне објекте који нису у саставу другог простора у коме је пушење забрањено. Значи, ако је кафић у неком тржном центру, аутобуској или железничкој станици, аеродрому, пословној или некој другој јавној згради, у њему неће бити могућа употреба никотина.

Законодавац је пажљиво уредио све области везане за употребу ове опасне супстанце, вероватно по узору на оне државе које имају узорну здравствену заштиту. Па тако, у просторији предвиђеној за пушење мора да (уз ознаку шта је то) јасно стоји и број лица који истовремено могу боравити у њој, а који зависи од капацитета вентилационог система (такође обавезног законом). Такође, у таквој просторији мора се обезбедити да се у случају квара тог вентилационог система аутоматски појави ознака „Забрањено пушење због квара на вентилационом систему”. Да не би било разноликости, те просторије ће морати да буду униформне, јер све морају да имају клизна врата, „која се морају самостално затварати”. Боја просторије није одређена Законом.

Што се тиче угоститељских објеката за смештај (хотели, мотели, хостели), и ту је питање пушења, односно забране пушења, прецизно дефинисано, па тако законописац јасно одредио (члан 8, став 4) да је пушење дозвољено „Ако соба има плафон и ако је, осим што има врата и прозоре, потпуно затворена са свих страна тврдим зидовима од пода до плафона”. Значи, уколико соба нема зидове, ништа од пушења.

„Ради обезбеђивања друштвене бриге за здравље становништва”, Влада је донела и програм за превенцију и сузбијање употребе дувана. Па су тако основани Канцеларија за превенцију пушења и Комисија за превенцију употребе дувана. И Канцеларија и Комисија финансираће се „из буџетског фонда који је основан у складу са законом којим се уређује дуван”. Разумно би било претпоставити да је, барем једним делом, тај буџетски фонд попуњен новцем добијеним од акциза на дуван, дакле, финансиран од корисника дувана. То звучи као кад би неко продавао дрогу, или неку другу штетну супстанцу, а онда од дела тог новца финансирао организацију која би се бавила истраживањима и писала извештаје о штетности супстанце коју продаје. Не звучи баш морално. Разумљиво је да Министарство и запослени у њему морају нечим да се баве. Али, за почетак, то би могло да буде здравствено стање више од седам стотина хиљада (само званично пријављених) незапослених грађана, од којих већина нема никакво здравствено осигурање. Осталима, који осигурање имају, даје се осигурање очигледно дискутабилног квалитета, у које сумњају и министри који се одлучују на лечење у иностранству.

Поред тог прескакања, или различитог тумачења приоритета рада Министарства, неко би могао да постави питање смислености појединих ставова Закона. Нејасно је с којим правом држава може да забрани власнику кафића (значи, места у приватном власништву) да читав свој простор намени искључиво пушачима? У реду је брига за здравље нације, али власник неког објекта, који уредно плаћа порезе и остале обавезе према држави, ваљда има право да одређује унутрашњост тог свог објекта. То би требало да буде питање избора, а не питање којим би се држава бавила.

Разумљиво је незадовољство непушача, сигурно је да многим од њих није пријатно да бораве у задимљеним просторијама. Али, и то је питање слободе избора. Одлазак у кафане и ресторане није обавезујући за људе, нису то места на која неко мора да оде, као што су остала јавна места. Непушач, уколико је забринут за стање свог здравља, уопште не мора да одлази у кафане и ресторане, или барем може да бира у које кафане ће отићи. То изгледа као кад би неко ишао у биоскоп, па се онда жалио на превелику таму у сали, или на аутомобилске трке, а онда захтевао да се тамо регулише ниво буке. Није обичај да гост одређује правила понашања на месту на које долази. На пример, сигурно је да ни вегетаријанцима не одговара поглед на некога ко за суседним столом једе ражњиће, или да „пасивно удише” мирис роштиља, али такви вегетаријанци и не одлазе у обичне ресторане, или барем не одређују правила у њима.

Осим тога, уколико је пушење стварно толико опасно, зашто га онда не забране потпуно? Уколико је влада уверена да је оно толико штетно, и зна да је тако, њихова дужност је да нас заштите од нас самих, тако што ће затворити фабрике и потпуно забранити производњу никотина. Са којим правом се продаје отров, уколико је продавац сигуран да је то отров? Уколико ипак не постоје конкретни докази да је тако (а због тога су ваљда и најављена истраживања Канцеларије за превенцију пушења) због чега би држава лимитирала начин употребе производа чију производњу подржава?

Србија је на модерном путу да постане држава у којој је проглашена прохибиција за никотин. Разлика између Америке из времена прохибиције и Србије данас је у томе што овде неће бити могуће да се појави неки Ал Капоне који би профитирао од продаје никотина. Зато што у Србији новац од продаје никотина не иде мафији, него држави, истој оној која је и прогласила да је он штетан, и најавила његово избацивање из кафана. Да је власт у Америци двадесетих била барем мало паметнија, отворили би државне дестилерије вискија, забранила јавно испијање алкохола, и зарадила на онима који га пију код куће. Због тога се чини да је овим законом Србија ближа искуству које Холандија има са штетним супстанцама. Уколико се нешто није променило у међувремену, у Амстердаму је дозвољена продаја марихуане и хашиша (а употреба декриминализована), али није дозвољено да се такви производи канабиса конзумирају на јавном месту. Па се тиме спаја лепо и корисно – влада умирује оне који желе да је користе, истовремено узима профит и зарађује од њихог порока, а душебризницима умирује савест тиме што је производ начелно забранила.